

NEUTRALITATEA STATELOR ȘI DREPTUL INTERNAȚIONAL

LOREDANA BANU *, OANA ROXANA IFRIM IONESCU*

Abstract

Mankind has thought to limit the use of war by creating the League of Nations security system and even to exclude war from international practice of states and by adopting a neutral status. Neutrality in the context of the collective security of states treat two important issues: the neutrality of the universal system of collective security on the one hand, and on the other hand neutrality in the European regional systems of collective security.

Key words: neutrality, non-participation in war, sovereignty, United Nations.

Termenul de neutralitate, provenit din latina medievală, de la latinescul *ne-uter* (nici unul, nici celalalt) a fost definit în doctrină ca situația statelor care în timp de război nu iau parte la luptă, ci continuă să întrețină relații pașnice cu toate statele, inclusiv cu beligeranți¹.

Pentru juristul român, dreptul neutralității este o urmare a dreptului războiului, vechi tot cât acesta, dar având la origine mai curând înțelesul de a rămâne neutru, de sustragere sau scutire de efectele ori influențele stării de război². În sensul strict al cuvântului, neutralitatea este însă operațiunea unor state de a nu participa la un război și începe doar la izbucnirea unui conflict armat.

Neutralitatea este fondată pe suveranitatea statelor, orice stat suveran are dreptul de a rămâne neutru într-un război între alte state, cel puțin dacă el nu este legat printr-un angajament convențional contrar.

Neutralitatea cuprinde în conceptul său două idei: abținerea și imparțialitatea. Obligația de a se abține a apărut la sfârșitul secolului al XVIII-lea și conținea interzicerea unui stat neutru de a acorda ajutor vreunui stat beligerant. Neutralitatea

* Loredana Banu, doctorand la Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române, e-mail: anne1ionescu@yahoo.com; * Oana Roxana Ifrim Ionescu, doctorand la Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române, e-mail: rionescu_2007@yahoo.com.

¹ Vasile Gherghescu, Ionel Cloșca, *Reguli de drept internațional privind starea de pace și de război*, p. 311, București, Editura Militară, 1972.

² Nicolae Dașcovici, *Războiul, neutralitatea și mijloacele de constrângere dintre state*, Institutul de Arte Grafice „N.V. Ștefăniu”, București, 1934, p.154. Ion Dragoman, *Dreptul internațional umanitar*, Editura Fundației Andrei Șaguna, Constanța, 1999, p. 107.

implică în al doilea rând stricta egalitate de tratament cu toți beligeranți. Concepția neutralității binevoitoare este inacceptabilă, deoarece acțiunile binevoitoare între unii dintre adversari sunt acțiuni malversabile între alții³.

Neutralitatea creează drepturi și obligații speciale, care, de regulă, nu există în timp de pace și care iau sfârșit odată cu încheierea ostilităților sau în momentul în care războiul izbucnește între statul neutru și unul din beligeranți.

Chiar în timpul celor două războaie mondiale un număr de state au rămas neutre, și România o perioadă de vreme a rămas neutră⁴. De pildă, în decembrie 1912, guvernul român a adus la cunoștința cetățenilor care erau datorii de neutralitate față de războiul dintre Turcia și aliații balcanici, iar în august 1914 neutralitatea a fost decisă de Consiliul de coroană și adusă la cunoștință printr-o dispoziție a puterii executive⁵.

Se cunoaște astfel neutralitatea cetății Delfi, centru amficioniei delfice și termopiliene. În legile sale maritime, statul Creta consacrase regula că pavilionul acoperă încărcătura, potrivit căreia, încărcătura inamică pe o navă neutră nu este supusă capturii. Legile maritime ale Cretei admiteau confiscarea proprietății neutre, dar numai în cazul de extremă necesitate și în schimbul plății unui preț echitabil.

Neutralitatea continuă să se dezvolte în epoca feudalismului. La început statele neutre nu erau numite neutri ci *amici, medii, socii, pacati*⁶...

Termenul de neutralitate, în sens de neparticipare la război, apare pentru prima dată în 1378. În 1408, el se întâlnește într-un document oficial, decretul unui rege francez, care arată că și el își păstrează neutralitatea în lupta dintre papa de la Roma și papa de la Avignon.

Tot în secolul al XV-lea încep să se încheie unele tratate de neutralitate, iar în 1478, orașul Liège a încercat să adopte un statut de neutralitate care prefigura, în unele privințe, neutralitatea permanentă.

Până în secolul al XVI-lea, un singur element de principiu mai semnificativ este de semnalat, părțile beligerante nu mai forțau statele terțe să se situeze alături de una dintre ele.

Astfel, nu se considera ilicită poziția unui stat care, pretinzând că se menține neutru față de un conflict armat, acorda o anumită asistență, inclusiv în trupe, unuia dintre beligeranți.

O importanță deosebită în dezvoltarea regulilor neutralității în războiul pe mare o are și elaborarea, în jurul anului 1494, a culegerii de reguli de la Barcelona asupra comerțului maritim și drepturilor statelor neutre, cunoscută sub denumirea *Consolato del Mare*.

³ Ch. Rousseau, *Droit international public*, a treia ediție, p. 375, Paris, Ed. Dalloz, 1965.

⁴ A se vedea Ion Calafeteanu, *Comunicările sesiunii științifice*, vol. 1, București 25–26 iulie 1969, Asociația de drept internațional și relații internaționale p. 15–22.

⁵ **Declarația de neutralitate se dă de autoritățile publice abilitate în acest sens și prezintă avantajul clarificării raporturilor dintre state suverane, spre exemplu în cazul supușilor neutri aflați în țările beligerante la începutul războiului.**

⁶ Edwin Glaser, *Neutralitatea permanentă și securitatea colectivă*, „Revista Studii și Cercetări Juridice”, 1956, nr. 1.

Dar în secol al XVI-lea încep să se pună bazele convenționale ale neutralității, ca urmare a încheierii unor convenții prin care se interzicea contractanților de a ajuta în vreun fel pe adversarii lor, într-un eventual război, pentru ca în secolul următor înțelegerile să cuprindă și alte elemente ale neutralității, referitoare la regula pavilionului.

În secolele al XVI-lea și al XVII-lea, instituția neutralității în timp de război nu dobândește o reglementare mai amplă. Aceasta rezultă și din tratarea ei sumară de către Grotius în *De jure belli ac pacis* care stabilește numai reguli generale, în sensul că *neutrii nu trebuie să facă nimic spre a întări un beligerant care duce un război injust sau spre a împiedica acțiunile unui beligerant care duce un război just, în cazul în care există îndoială asupra caracterului just sau injust al războiului, neutrii să trateze la fel pe toți beligeranții.*

Reținem de aici că, în secolul al XVII-lea, neutralitatea în timp de război nu echivala cu o atitudine imparțială față de beligeranți.

În secolul al XVIII-lea, teoria și practica stabilesc că neutrii au obligația să rămână imparțiali, iar beligeranții, pe aceea de a respecta teritoriile neutrilor⁷.

În Rusia au fost elaborate, în 1780 și 1800, declarații cu privire la **neutralitatea armată**, în care se stabileau reguli menite să asigure dreptul navelor neutre de a naviga neutre, cu excepția contrabandei, judecarea legalității capturilor de către tribunalele de prize⁸.

În secolul al XIX-lea este consacrată instituția neutralității permanente, ca poziție de neparticipare a unui stat la războaiele purtate de alte state. **Elveția** este prima țară careia i se recunoaște un asemenea statut, prin Actul din 20 noiembrie 1815, cu privire la recunoașterea și garantarea neutralității permanente și a intangibilității.

Lupta Elveției pentru recunoașterea neutralității a durat mulți ani. După istoricul Hector Amman, începutul neutralității Elveției datează din 1515, când trupele elvețiene au fost înfrânte de francezi în bătălia de lângă Mariliano. Deși după această dată ea nu a mai purtat războaie de cotropire, neutralitatea sa nu a devenit un fenomen permanent. Abia după înfrângerea lui Napoleon, delegația elvețiană care a luat parte la Congresul de la Viena, în 1815, a stăruit asupra includerii în actul final a punctului despre neutralitatea Elveției.

În instrucțiunile pe care le-a primit delegația elvețiană înainte de a pleca la Congres se arată că *neutralitatea reprezintă baza principală a politicii elvețiene. Poporul elvețian ar fi cel mai nefericit din Europa dacă nu și-ar păstra fidelitatea față de acest principiu*⁹.

Noțiunea juridică de neutralitate a apărut în conținutul declarației de la Congresul de la Viena, din 1815, prin care părțile semnatare *recunosc și*

⁷ Grigore Geamănu, *Drept internațional public, vol. II*, p. 517, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983.

⁸ *Istoria diplomației*, vol I, p. 318 și 344.

⁹ Vasile Gherghescu și Ionel Cloșcă, *Reguli de drept internațional privind starea de pace și starea de război*, Editura Militară, p. 312.

garantează neutralitatea permanentă pe care o cer interesele comune ale statelor europene și interesele Federației elvețiene.

Neutralitatea de-a lungul timpului a cunoscut mai multe tipuri: **neutralitatea permanentă** (numită de unii autori și perpetuă¹⁰) este situația în care se află unele state ce și-au asumat obligația permanentă de a nu participa la nici un conflict armat, la alianțe politico-militare sau la pregătirea războiului, de a nu permite folosirea teritoriului lor pentru amplasarea de baze militare străine precum și obligația de a nu deține, sau produce, sau experimenta arme nucleare sau alte arme de distrugere în masă. Convențiile de la Haga (art. 7 din Convenția V și art. 7 din Convenția XIII, 18 octombrie 1907) nu obliga puterile neutre să împiedice exportul sau tranzitul de arme și muniții pentru oricare dintre beligeranți. Această dispoziție se explică prin interesul marilor puteri de a face afaceri bănoase cu ocazia războiului, vânzând material de război unuia sau altuia dintre beligeranți sau chiar ambelor părți¹¹; **neutralitatea eventuală** reprezintă atitudinea de neutralitate a unui stat sau a unor state față de un anumit război. Un exemplu în acest sens îl constituie atitudinea Japoniei și Turciei față de conflictul din Israel și Statele Arabe din 1967; **neutralitatea imparțială** atitudinea de neutralitate a unui stat sau a unor state față de toți participanții la un conflict. A fost reglementată prin convențiile de la Haga (din anul 1899 și 1907).

Conform prevederilor acestor convenții, statul neutru are, în timp de război, obligația să adopte o poziție egală față de beligeranți, nefavorizând pe niciunul dintre ei. După consacrarea principiului nefolosirii forței sau amenințării cu forța în relațiile internaționale (principiul neagresiunii) și a interzicerii dreptului statelor de a porni război, considerat drept fundamental al lor, conceptul asupra neutralității s-a schimbat. În perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, a apărut și se dezvoltă conceptul neutralității diferențiate; **neutralitatea diferențiată** înseamnă nu numai neparticiparea unui stat la conflictul armat (război), dar și îndatorirea acestui stat de a acorda ajutor nemilitar statului victimă a agresiunii și de a nu sprijini statul agresor. Această concepție asupra neutralității se bazează nu numai pe principiul neagresiunii, ci și pe calificarea războiului de agresiune drept cea mai gravă crimă împotriva omenirii. De aceea, se impune a se face deosebirea între agresor și victima agresiunii. Ei nu sunt egali din punct de vedere al statutului lor juridic și nu se mai poate admite o poziție imparțială față de ei. Nu este admisă o atitudine de neutralitate față de statul care săvârșește o crimă internațională; **neutralitatea pozitivă** (sau activă sau neangajare sau nealinieră) accepțiune nouă a noțiunii de neutralitate, concretizată astăzi într-o amplă atitudine declarată a unui mare număr de state, de neangajare militară. Statele nealinierte (și mai ales acțiunea

¹⁰ Expresia „**neutralitate perpetuă**”, folosită de unii autori este mai puțin adecvată decât cea de „**neutralitate permanentă**”, deoarece, așa cum a dovedit și practica istorică, este vorba de un statut juridic fără perpetuitate în timp, putând înceta prin voința unilaterală și acordul statelor terțe.

¹¹ Edwin Glaser, *Neutralitatea permanentă și securitatea colectivă*, revista „Studii și Cercetări Juridice”, 1956, nr. 1.

lor, denumită mișcare de nealinier) au început să apară după Conferința țărilor afro-asiatice de la Bandung (1955). Pornind de la ideea de neutralitate și neutralism, nealinieră se definește printr-o poziție de nealinieră la alianțe și blocuri militare și printr-o politică de independență; **neutralitatea locală** – prin neutralitatea unui teritoriu se înțelege statornicirea unui statut juridic, potrivit căruia este interzis să se desfășoare acțiuni militare pe acel teritoriu, să se folosească acel teritoriu ca bază pentru desfășurarea de acțiuni militare pe acel teritoriu sau ca bază pentru desfășurarea operațiilor militare în afara lui.

Neutralitatea poate fi și **temporară** numai în cazul unui conflict armat. Un caz de neutralitate temporară îl oferă prevederile Convenției de la Geneva din 1949, privind crearea unor zone de protecție pentru populația civilă în timp de război¹².

La început neutralitatea a fost reglementată în legătură cu instituția neutralității permanente a unui stat. Ulterior, se neutralizează părți din teritoriul unui stat, fără ca această neutralizare să mai fie legată de statutul de neutralitate permanentă al unor state. Această situație se explică printre altele prin aceea că anumite state aveau interese ca unele porțiuni de teritoriu să fie scoase din sfera acțiunilor militare și totodată să fie interzisă folosirea lor ca baze pentru desfășurarea operațiilor militare. Astfel, în 1862–1864, în legătură cu eliberarea insulelor Ionice de sub protectoratul Angliei și alipirea lor la Grecia, aceste insule au fost neutralizate.

De asemenea, interesul dezvoltării comunicațiilor internaționale a determinat necesitatea de a se proceda la neutralizarea unor căi maritime de interes național, a unor strâmtori, precum și a altor teritorii de importanță strategică internațională.

Neutralitatea în războiul maritim a fost reglementată prin Convenția a XIII-a de la Haga din 1907 și actualizate în Manualul de la San Remo din 1994, cea mai importantă prevedere este aceea conform căreia apele interioare, arhipelagice și marea interioară a statelor neutre trebuie să fie respectate (art.1) etc. Reguli generale ale neutralității maritime se găsesc și în alte instrumente internaționale, cum ar fi Convenția a II-a din 1949 pentru îmbunătățirea soartei răniților din forțele armate pe mare, care impune vaselor și aeronavelor neutre care iau la bord răniți, bolnavi sau naufragiați să se asigure că aceștia nu vor participa la ostilități.

Astfel, referindu-ne la țara noastră, prin actul public relativ la navigația pe gurile Dunării, semnat la Galați în 1856, Dunărea de Jos a fost neutralizată. Totodată, au fost neutralizate lucrările și stabilimentele de orice natură, create de Comisia Europeană, precum și Inspekția Generală a Navigației și Administrației Portului Sulina. Tratatul de la Londra din 1871 a confirmat prevederile referitoare la neutralizarea Dunării de Jos, iar Tratatul de la Berlin, privind Porțile de Fier, prevăzând în plus și demilitarizarea acestei părți a fluviului. De asemenea, pentru a ne referi la câteva exemple mai cunoscute prin Tratatul de la Buenos Aires, încheiat în 1881 între Chile și Argentina, a fost neutralizată și demilitarizată

¹² Dumitra Popescu, Adrian Năstase, Florian Coman, *Drept internațional public*, ediție revăzută și adăugită, București, Casa de Editură și Presă „Sansa” S.R.L., 1994, p. 166.

strâmtoarea Magellan. Prin Convenția din 1988, încheiată între Franța, Anglia, Italia, Turcia, Rusia, Germania, Austro-Ungaria, Spania, Olanda, a fost neutralizat și parțial demilitarizat canalul de Suez. Prin Tratatul din 1901, dintre Anglia și S.U.A. și Tratatul din 1903, dintre S.U.A. și Panama, a fost neutralizat canalul Panama.

Prin neutralizare se urmărește scoaterea teritoriului neutralizat din sfera acțiunilor militare, în cazul demilitarizării, dacă prin acordul prin care aceasta se instituie, nu se prevede altfel, teritoriul demilitarizat poate deveni teatru de război. Pe teritoriul neutralizat nu se aplica interdicția staționării de trupe naționale, pe câtă vreme, în cazul demilitarizării, aceasta nu este una dintre condițiile principale.

Neutralitatea terestră este reglementată de Convenția a V-a de la Haga din 1907, al cărei scop a fost de a defini calitatea de neutru în vederea unei mai bune precizări a drepturilor și datoriilor puterilor și persoanelor neutre în caz de război pe uscat și a reglementării situației beligeranților refugiați pe teritorii neutre.

În cazul neutralizării, efectivul forțelor armate necesare pentru apărarea teritoriului neutralizat, depinde de diferite condiții, dar acest efectiv nu trebuie să depășească necesitățile reale de apărare, întrucât această depășire ar fi incompatibilă cu statutul lui. În cazul demilitarizării sunt menținute numai forțele polițienești¹³.

De multe ori, literatura juridică de drept internațional consideră că prin neutralitate se înțelege pe de o parte politica de neutralitate, pe de altă parte neutralitatea în caz de război sau specială și, în sfârșit, neutralitatea permanentă. Politica de neutralitate ține de politica internațională, pe când neutralitatea permanentă ține de drept internațional.¹⁴

Neutralitatea permanentă s-a dezvoltat din neutralitatea specială. Instituția neutralității permanente a trecut printr-o criză care s-a manifestat printr-o violare a neutralității de către statele imperialiste, de exemplu, violarea de către Germania, în 1914, a neutralității permanente a Belgiei, sau prin faptul că până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, nici o altă țară nu mai adopta un statut de neutralitate permanentă. În condițiile în care războiul era considerat ca un drept al statelor, fiind inevitabil, instituția neutralității permanente s-a format și s-a dezvoltat ca o instituție corespunzătoare exclusiv perioadei războiului. Cu alte cuvinte, drepturile și obligațiile statelor neutre permanente nu se refereau decât la perioada războiului, la raporturile dintre statul neutru permanent și beligeranți.

Neutralitatea clasică își găsește reflectarea juridică în cele două convenții de la Haga din 1907, privind drepturile și obligațiile puterilor și persoanelor neutre în caz de război terestru și în caz de război maritim.

Conform dispozițiilor acestor convenții, trebuie reținute următoarele: teritoriul statului neutru permanent era inviolabil, fiind interzise desfășurarea operațiunilor militare, formarea de detașamente armate și recrutarea de personal militar pentru beligeranți, înarmarea și utilizarea navelor acestora, instalarea și

¹³ Dumitra Popescu, „Justiția nouă”, 1964, nr. 7, p. 45.

¹⁴ Alexandru Bolintineanu și Justin Herșcovici, *Contribuții la studiul neutralității permanente*, p. 301, „Studii și cercetări juridice”, 1956, nr. 1.

folosirea mijloacelor de telecomunicații cu forțele armate beligerante. Statul neutru permanent este obligat să se abțină de la participarea la orice operații militare, cu excepția celor legate de apărarea sa.

Din punct de vedere al definiției neutralității permanente, principiul nou de drept internațional, care interesează în primul rând, este principiul care consfințește dreptul statelor la pace și interzicere a războaielor de agresiune ca metode de soluționare a problemelor internaționale litigioase.

Prin **neutralitatea permanentă clasică** se înțelegea neparticiparea la război, imparțialitate față de beligeranți, pasivitate în sensul unei comportări egale față de aceștia, în concepția de astăzi s-a trecut la neutralitatea permanentă, care este diferențiată, calificată de neparticiparea la război, dar discriminatorie în raporturile cu agresorul, pe de o parte, și cu victima pe de altă parte. De exemplu, art. 4, pct. b din articolele de la Budapesta, pentru interpretarea Pactului de la Paris (pactul Briand-Kellogg), ce prevede ca în cazul violării acestui pact, statele neparticipante la război, adică neutre, pot refuza să respecte față de agresori obligațiile decurgând din starea lor de neutralitate. Tot astfel, după izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, S.U.A., înainte de a deveni parte beligerantă, au luat o serie de măsuri, care, prin caracterul lor, constituie, printre altele, o aplicare a concepției neutralității diferențiate. Neutralitatea permanentă în accepțiunea sa nouă prezintă o extindere a conținutului acesteia, de la momentul războiului, la perioada de pace¹⁵.

Statele neutre recunoscute pe plan internațional sunt **Elveția**, al cărei regim este stabilit încă din 1815, prin Tratatul de garantare a neutralității Elveției, reconfirmat prin art. 435 al Tratatului de la Versailles.

Austria, al cărei statut neutral este stipulat de legea constituțională federală din noiembrie 1955, și respectiv prin Tratatul de stat cu Austria din 1955.

Laos-ul, a cărui neutralitate permanentă este stabilită prin Declarația guvernamentală din 9 iulie 1962 și prin Declarația asupra neutralității Laos-ului, din 23 iulie 1962, Geneva.

Ca opțiune politică, unele state și-au declarat, prin diverse documente interne, statutul de neutralitate permanentă. În lipsa unor recunoașteri și garantări internaționale, nu putem fi în prezența neutralității permanente ale cărei efecte sa fie efectiv opozabile în plan internațional¹⁶.

În cadrul conceptului de **neutralitate diferențiată**, se păstrează drepturile și obligațiile statului neutru față de statele angajate în conflict. În plus, statul neutru, are dreptul și obligația de a da ajutor victimei agresiunii sau statelor membre ale O.N.U. ce iau parte la acțiunea armată, hotărâtă de Consiliul de Securitate, pentru sancționarea agresorului constatat ca atare, dar numai prin mijloace care nu implică participarea la ostilități, cum ar fi, permiterea trecerii prin teritoriul sau a trupelor

¹⁵ Alexandru Bolintineanu și Justin Herșcovici, *Contribuții la studiul neutralității permanente*, p. 301, „Studii și cercetări juridice”, 1956, nr. 1.

¹⁶ Alexandru Bolintineanu, Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, *Drept internațional contemporan*, Ediția a 2-a revăzută și adăugită, p. 90, București, Editura All Beck, 2000.

statelor care iau parte la sancțiunea militară aplicată agresorului, dreptul de a furniza materiale necesare beligerantului care duce la un război de apărare.

Neutralitatea aeriană. Principiile generale ale dreptului internațional privind neutralitatea se aplică și războiului aerian¹⁷.

În continuare relevăm unele exemple de state cu statut de neutralitate: **Luxemburg.** Neutralitatea sa a încetat să mai fie garantată prin Tratatul de la Versailles, dar a fost menținută unilateral până la invadarea teritoriului luxemburghez de către Germania, în 1940.

Austria. Statutul de neutralitate permanentă al Austriei a fost declarat printr-o lege internă a acesteia în 1954, care a intrat în vigoare la 5 noiembrie 1955, după semnarea la 5 mai 1955 a Tratatului de stat între Austria și cele 4 mari puteri (Anglia, Franța, U.R.S.S. și S.U.A.), și a fost primită în O.N.U. în același an.

Malta. Și-a declarat unilateral neutralitatea permanentă, iar statele europene au luat act de această declarație prin actul final al Reuniunii de la Madrid, din 1983 a Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa.

Cambogia. Neutralitatea Cambogiei a fost stabilită printr-o lege constituțională, la 12 ianuarie 1957, definită de către prințul Norodom Sihanouk ca expresia unei politici internaționale. Conform principiului neutralității, Cambogia nu întreprindea nicio agresiune contra unei țări străine, însă dacă era victima unui atac, își rezerva dreptul de a se apăra, de a face apel la Națiunile Unite a cărei membră este, sau la o mare putere cu care era în relații bune¹⁸.

În practica modernă, neutralitatea permanentă se stabilește prin acte unilaterale ale statului în cauză, care pot fi recunoscute prin acte multilaterale, cazul **Austriei și Laosului**.

Un caz aparte îl reprezintă **Turkmenistanul**, stat nou apărut, ca urmare a dezmembrării fostei U.R.S.S.. După ce s-a hotărât, printr-o lege internă, că va avea un statut de neutralitate permanentă, printr-o rezoluție din 1995 Adunarea Generală a recunoscut acest statut și a cerut statelor membre ale O.N.U. să-l respecte și să-l sprijine.

Republica Moldova a înscris în Constituția sa statutul de neutralitate, fără a fi cerut însă confirmarea lui în cadrul O.N.U. Neutralitatea **Republicii Moldova**, exemplu de compatibilitate a statutului de neutralitate cu sistemul universal de **securitate colectivă**, conține date privind participarea contingentelor armate ale Republicii Moldova la operațiunile realizate sub egida O.N.U. în vederea menținerii păcii și securității în „zonele fierbinți”.

Prin urmare, considerăm că alături de exemplele oferite de Austria și Elveția, Republica Moldova, stat permanent neutru, nu este neutru în chestiunile legate de pacea mondială, contribuind efectiv la fortificarea securității internaționale.

¹⁷ Dintre statele neutre din Europa celui de-al Doilea Război Mondial, **Elveția** și-a apărut cel mai bine **neutralitatea aeriană**. Cu privire la spațiul aerian român, a se vedea Codul aerian român din 1997, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁸ Claude Albert Colliard, *Instituții internaționale*, ediția a cincea, Paris, Ed. Dalloz, 1970, p. 148.

Neutralitatea își păstrează actualitatea, chiar în condițiile participării unui stat neutru membru O.N.U., în cadrul sistemului de securitate prevăzut de Cartă și în condițiile stabilite de Consiliul de Securitate al O.N.U.

O importanță deosebită prezintă statutul de neutralizare al **Antarticii**.

Potrivit Tratatului asupra Antarticii din 1959, Antartica va fi folosită numai în scopuri pașnice. Sunt interzise îndeosebi orice măsuri cu caracter militar, cum ar fi crearea de baze militare și de fortificații, efectuarea de manevre militare, precum și experimentarea oricăror tipuri de armament, precum și interzicerea depozitării de deșeuri nucleare.

În perioada 1950–1990, în condițiile existenței a două blocuri militare, a fost promovată instituția nealinierii, denumită și neutralitate pozitivă, care a fost îmbrățișată de peste 80 state din Asia, Africa și America Latină, mai ales cele care și-au dobândit independența după al doilea război mondial¹⁹.

În condițiile dispariției rivalității între blocurile militate, prin dizolvarea Tratatului de la Varșovia, în anul 1991, se pune întrebarea căror rațiuni mai răspunde mișcarea de nealinierie.

Menționăm, în măsura în care războiul continuă să fie o realitate în viața internațională, cu toată interzicerea lui formală, neutralitatea, ca o consecință a conflictului armat, continuă să prezinte interes. Este greu să fim de acord cu interpretarea Cartei ONU, în sensul că ea ar fi desființat integral instituția neutralității²⁰.

Neutralitatea în contextul sistemului de securitate colectivă a statelor tratează două subiecte importante: **neutralitatea în cadrul sistemelor universale de securitate colectivă**, create de Societatea Națiunilor și Organizația Națiunilor Unite (fiind studiate cazurile de aplicare în cadrul ONU a sancțiunilor cu caracter militar și cu caracter nemilitar, precum și subiectul unei eventuale participări la sancționarea statelor neutre permanent, nemembre ale organizației) pe de o parte, iar pe de altă parte **neutralitatea în cadrul sistemelor regionale europene de securitate colectivă** (fiind cercetat faptul participării statelor neutre în organizațiile regionale europene de menținere a securității regionale, cum ar fi: Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Tratatului Nord-Atlantic, fosta Organizație a Tratatului de la Varșovia..., precum și Comunitatea Statelor Independente).

Omenirea a încercat să limiteze recurgerea la război, prin crearea **sistemului de securitate al Societății Națiunilor** și chiar să excludă războiul din practica internațională a statelor, prin crearea celui de-al doilea mecanism universal de securitate colectivă, propus de **Carta Organizației Națiunilor Unite**, dar fără rezultat.

¹⁹ Ion Diaconu, *Tratat de Drept internațional public*, vol 1, p. 416–417, București, Editura Lumina Lex, 2002.

²⁰ Vezi, de exemplu, Hans Kelsen, *Théorie du droit international public*, în „Recueil des cours”, vol. 54, 1955, p. 57–61. AL. Bolintineanu, *Drept internațional public*, București, Editura Științifică, 1959, p. 479.

În prezent, suntem martorii a peste 60 de conflicte armate ce se desfășoară pe glob. Atâta timp cât statele nu renunță să recurgă la aplicarea forței, aceasta va fi nelegitimă. De altfel, forța este necesară în orice societate, pentru a obliga la respectarea dreptului, pentru a pedepsi, la nevoie, pe cei care nu l-au respectat.

Totodată, pentru a preveni aplicarea arbitrară a forței în relațiile interstatale, omenirea a fost pusă în fața problemei creării paleativelor violenței, care sunt de proveniență diferită, și presupun: apelarea la teoria răspunderii internaționale, aplicarea diverselor procedee în scopul reglementării pașnice a diferendelor internaționale, și, nu în ultimul rând, se încearcă să fie localizat teritorial un conflict anumit tocmai prin adoptarea statutului de neutralitate.